

Signposts – Signaleringen

Paul H.A.M. Abels, Jan Jacobs, Mirjam van Veen (eds.), **Terug naar Gouda. Religieus leven in de maalstroom van de tijd** (Zoetermeer: Meinema, 2014, 326 pp., ISBN 978 90 211 4372 9).

Deze feestbundel bij het 25-jarig bestaan van de Vereniging voor Nederlandse Kerkgeschiedenis biedt enerzijds negen bijdragen over aspecten van de Goudse godsdienstgeschiedenis. Ze variëren van laatmiddeleeuwse bedevaarten (Jan van Herwaarden), Coornhert en Gouda (Mirjam van Veen, Kees Plaizier), de Goudse catechismus (Gertjan Glismeyer), katholieken in Gouda na de Reformatie (Paul Abels), klopjes portretten (Marieke Abels), oud-katholieke verwickelingen (Marianne van der Veer) tot muziek in de Sint-Janskerk (Henny van Dolder-De Wit) en islam in Gouda (Nico Habermehl). De andere zes bijdragen behandelen de VNK en 25 jaar beoefening van de kerkgeschiedenis (Jan Jacobs, Christiaan van Ravensbergen), inhoud en ontwikkeling van het verenigingsblad (Mirjam de Baar, Paul Abels), gedrukte misverklaringen (Koen Goudriaan) en veranderende opvattingen over bevindelijk gereformeerden (John Exalto).

Carel e.a. Blotkamp (eds.), **Gearde kunst, door de staat gekocht '40-'45** (Zwolle: Waanders, 2015, 96 pp., ISBN 978 94 6262019 3)

Tijdens de Bezetting ging de overheid onverdroten door met kunstaankopen onder leiding van een NSBer, die uiteraard de smaak van de Nieuwe Orde volgde. De ruim 700 werken die hij aankocht, voldeden na de oorlog vaak niet meer aan de veranderde kunstopvattingen en verdwenen dus het meest in het depot. Deze catalogus bij de gelijknamige tentoonstelling in het Museum Arnhem biedt, naast een overzicht van de getoonde werken, artikelen over de kunstwereld en collectievorming tijdens en na de Bezetting en over de belangrijkste getoonde genres.

Franky Bostyn, Luc De Vos, Bernd Vanderheyden, **Übungsplatz Beverloo 1914-1918.**

Leopoldsburg als oefenterrein voor de oorlog in Vlaanderen (Leuven: Davidsfonds, 2014, 128 pp., ISBN 978 90 5908 620 3).

Leopoldsburg ligt in Belgisch Limburg, tegen de grens met Nederland, ruwweg in het midden tussen Eindhoven en Hasselt. In 1835 legde de jonge staat daar een militair oefenkamp aan, dat tevens diende als grensversterking om de noorderbuur van agressie af te houden. Na de inval van 1914 namen de Duitsers het legerkamp dadelijk in gebruik als oefenplaats voor de eigen troepen, die er onder andere het gebruik van gifgas moesten leren. Bostyn, De Vos en Vanderheyden geven een rijk geïllustreerd overzicht van hoe de legerplaats zich ontwikkelde tot aan en tijdens de Duitse bezetting, waarbij ze bovendien aandacht besteden aan hoe de grensbewoners omgingen met de soms ingrijpende gevolgen van de oorlog voor hun bestaan.

Hans Cools, Michiel van Groesen, Judith Pollmann (eds.), **Het gelijk van de Gouden Eeuw. Recht, onrecht en reputatie in de vroegmoderne Nederlanden** (Hilversum: Verloren, 2014, 156 pp., ISBN 978 90 8704 453 4).

Negen oud-leerlingen van Henk van Nierop namen zijn emeritaat tot aanleiding om opstellen te schrijven over drie kernthema's die nauw aansluiten bij diens werk: recht hebben, recht handhaven en recht halen. Onder het eerste thema vallen titulatuur en erfelijkheid van het stadhouderschap (Liesbeth Geevers), eer en recht in een conflict tussen hoge edelen (Erik Swart), een gebroken kerkelijke loopbaan (Hans Cools) en de invoering van Nederlands recht na de verovering van een Portugees fort op een eiland voor West-Afrika (Michiel van Groesen). Over handhaven schrijven Jan Boomgaard (de Amsterdamse schout Jan Hubrechtsz) en Judith Pollmann (grenzen van gezag en Tuchthuis). Recht halen staat centraal bij Ariadne Schmidt (vrouwen en rechtsvertrouwen), Griet Vermeesch (het pro-Deoproces voor de Raad van Vlaanderen) en Suze Zijlstra (de behandeling van joodse en Engelse kolonisten in 'Zeeuws' Suriname).

Klaas Doornbos, **Schipbreuk in Oman. De overlevingstocht van 30 drenkelingen van 't VOC-schip Amstelveen door de woestijn van Zuid-Arabië, 1763** (Amsterdam: Amsterdam University Press, 2014, 184 pp., ISBN 978 90 8964 791 7).

Dertig van de ruim honderd opvarenden overleefden de scheepsramp en begonnen aan een barre voettocht door de woestijn naar Oman, waar een agent van de VOC resideerde. Na maanden kwamen uiteindelijk 21 daar aan. Eén van hen, derde stuurman Cornelis Eyks, schreef een verslag van het ongeval en de voettocht ter verantwoording aan de

Compagnie. Doornbos gebruikte dit relaas als basis voor een indringend beeld van de gebeurtenissen, met als bijlage een transcriptie van het origineel.

Yves Junot, Florian Mariage, Violet Soen (eds.), ***L'identité au pluriel: Jeux et enjeux des appartenances autour des anciens Pays-Bas XIVE-XVIIIe siècles*** (Revue du Nord, Collection Histoire 30; Lille: Université Charles-de-Gaulle – Lille 3, 2014, 354 pp., ISBN 979 10 93095 01 1).

Deze bundel bevat 18 bijdragen geleverd aan een congres onder gelijknamige titel gehouden te Valenciennes in april 2012, plus een inleiding en conclusie geschreven door de drie redacteurs. Deze groepeerden de bijdragen in drie thema's: bronnen en methoden van onderzoek, collectiviteiten en meervoudige identiteit, en identiteiten op en voorbij de grens. Telkens staat de vraag centraal hoe de complexe relatie tussen individu, samenleving en grondgebied zich ontwikkelde, voortdurend blootstaand aan de politieke veranderingen die de Lage Landen tijdens de late middeleeuwen en vroegmoderne tijd kenmerkten.

Helen H. Metzelaar (ed.), ***Met trekschuit en draagstoel. Jan Alensoons Dag-register van een reijs door Vrankrijk, Italie, Switserland ende Duijtschland in 1723 en 1724*** (Egodocumenten 32; Hilversum: Verloren, 2014, 404 pp., ISBN 978 90 8704 442 8).

Alensoons, lid van de Leidse elite, deed zichzelf als bijna veertigjarige vrijgezel een Grand Tour cadeau. In ruim een jaar reisde hij via Parijs naar Napels en weer terug door Zwitserland en Duitsland. Metzelaar gaf zijn interessante, gevarieerde reisaantekeningen voorbeeldig uit.

Hettie Peterse e.a. (eds.), ***Het Valkhof. 2000 Jaar geschiedenis*** (Nijmegen: Vantilt, 2014, 268 pp., ISBN 978 90 6004 185 3).

Het Karolingische Valkhof stond op een heuvel in de bocht van de Waal die al sinds de late Bronstijd bewoond werd. Opeenvolgende keizers bezochten dit gebouwencomplex met regelmaat en bouwden het uit tot een forse burcht. Deze verloor echter geleidelijk zijn defensieve taak, raakte daardoor in verval totdat het bouwwerk ondanks luid protest van de bevolking in 1796 werd afgebroken. Het prachtig geïllustreerde boek brengt de geschiedenis van het Valkhof, zijn bewoners en bezoekers nauwkeurig in kaart en onderstreept daarmee de rijkdom ervan.

Sébastien Rial (ed.), ***De Nimègue à Java, les soldats suisses au service de la Hollande XVIIe-XXe siècles*** (Bern: Château de Morges, 2014, 285 pp., ISBN 978 2 9700758 1 3).

Van de zeventiende tot begin negentiende eeuw had Nederland formaties Zwitserse soldaten in dienst, maar ook daarna dienden er nog vele individuele militairen in de Oost en de West. Dit rijk geïllustreerde werk bundelt vijftien bijdragen geleverd aan een congres over dit onderwerp, gehouden in 2010. Rial schreef een inleiding en een historisch overzicht, plus een bijdrage over het beleg van Grave in 1794 aan de hand van een officier die daar diende. Andere individuele militairen en hun inzet komen aan de orde bij Hubert Foerster, Guy Le Comte, Jean-Jacques Langendorf, Martin Bundi en Harm Stevens, maar Alain-Jacques Tornare onderzocht een hele militaire dynastie. Pierre Streit schrijft daarentegen over de politiek-militaire relaties tussen Bern en de Republiek, terwijl Jürg A. Meier (uniformen), opnieuw Alain-Jacques Tornare (dienstnemen als vormingsinstituut) en Herman Amersfoort (de negentiende-eeuwse regimenten) meer structurele aspecten behandelen. David Auberson tenslotte behandelt het lot van Zwitserse huurlingen in de oorlogen op Java en Borneo in het derde kwart van de negentiende eeuw. Vier bijlagen met details over regimenten en generaals, plus verschillende stukken en afbeeldingen van de Zwitserse stadhoudelijke garde completeren het geheel.

Julliette Roding, ***Karel van Mander III (1609-1670) hofschilder van Christiaan IV en Frederik III. Kunst, netwerken, verzameling*** (Zeven Provinciën Reeks 34; Hilversum: Verloren, 2014, 96 pp., ISBN 978 90 8704 427 5).

Van Mander III, zoon en kleinzoon van gelijknamige kunstenaars, verhuisde met zijn moeder van Delft naar Kopenhagen toen zijn vader overleed. Daar ontwikkelde hij zich tot de belangrijkste schilder aan het Deense hof, met een rijk oeuvre dat naast portretten van de koninklijke familie en hovelingen ook tal van andere genres omvat. Van Mander bleef nauwe banden onderhouden met de kunstwereld in de Republiek, maar raakte in Nederland echter vergeten. Roding's boek brengt hem terug in de herinnering en besteedt met name aandacht aan zijn netwerken.

Cordula Rooijendijk, ***Vrije jongens. Een geschiedenis van de Nederlandse handel*** (Amsterdam: Atlas Contact, 2014, 318 pp., ISBN 978 90 450 1952 9).

Volgens Rooijendijk zijn kooplieden vrije jongens met maar één motto: desnoods verkoop je ook jezelf. Net als eerder Wim Wennekes' *Gouden handel* gaat dit boek dus vooral over huzarenstukjes, over gedurfd, ja brutale transacties op het scherp van de snede en het snijvlak van de legaliteit.

